

Rob Adams

No Ego

De wereld verandert continu. Heraclitus zei het al twee millennia eerder: 'Verandering is de enige constante.' Ook al weten we dat ze continu aanwezig is, toch gaat ze altijd gepaard met strijd. Ze tast zekerheden aan, brengt verwarring en bedreigt bestaande structuren. Dit betekent dat iedereen die vernieuwing brengt, moet strijden en zich moet wapenen tegen de kritiek van en tegenwerking door het establishment. Of het nu gaat om de heupbewegingen van Elvis Presley, de acceptatie van het idee dat de aarde rond is of de acceptatie van het ANC als politieke macht in Zuid-Afrika. En dat is niet anders op kleine schaal. De keuze voor een nieuwe studie, het avontuur opzoeken in het buitenland of het starten van je eigen bedrijf, ook dan moet je bestand zijn tegen je sociale omgeving die je met argumenten wil overtuigen van de risico's die ze zien en het gevaar van een onzekere toekomst. Ze zorgen voor twijfels en willen je behoeden voor gevaar, maar houden daarmee wellicht ook de voor jou noodzakelijke vernieuwing tegen.

Elke vernieuwing start met een beweging en elke beweging start met een droom. Dromen zijn extreem belangrijk. Helaas wordt de typering 'dromer' te vaak gebruikt om mensen te omschrijven die niet praktisch inzetbaar zijn binnen onze maatschappij. Dromers zijn de vreemden, degenen die niet te kneden zijn en zich niet willen aanpassen aan de maatschappelijke normen.

Toch zijn het uiteindelijk juist deze dromers die voor doorbraken, nieuwe inzichten en invloedrijke bewegingen zorgen. Kunnen en durven dromen is een heel belangrijke eigenschap die we als mens hebben. En moeten benutten.

Er zijn drie typen dromers. Ten eerste het individu dat besluit dat het anders kan en moet, een heldere droom heeft en geïsoleerd werkt aan het verwezenlijken hiervan. Het zijn de uitvinders, kunstenaars en wetenschappers die nieuwe inzichten brengen en moeten strijden tegen dogma's.

Dan is er de dromer die een ideaal najaagt en beseft dat hij alleen niet voldoende kracht heeft om de droom te verwezenlijken. Het is degene die zijn droom durft te delen met anderen en zich hierdoor weliswaar kwetsbaar opstelt, maar door zijn communicatieve kracht ook de juiste mensen bereikt die samen met hem willen werken aan het realiseren van het ideaal. Hij blijft de leider van de beweging en geeft er door zijn charisma ook kracht aan, maar maakt de beweging hierdoor ook kwetsbaar. Het uitschakelen van deze dromer kan er namelijk voor zorgen dat de beweging stuurloos wordt. Het zijn degenen die strijd brengen in de wereld en als individu soms grote offers brengen. En dan is er nog de dromer die zijn ideaal deelt met anderen, maar hen ook vrijlaat en zelf naar de achtergrond verdwijnt. Het zijn de mensen die anderen

laten vliegen. Ze beseffen dat zij door zelf centraal te blijven staan realisatie van de droom eerder in de weg staan dan dat ze hem verder helpen. Zij zijn de start van bewegingen die zeer moeilijk te bestrijden zijn door machthebbers. Het ontbreken van een duidelijke leider zorgt ervoor dat de beweging draait om het gedeelde ideaal en de organisatie. Het zijn degenen die de vonk aansteken en anderen het licht verder laten brengen. Ook zij brengen een groot offer, want zij moeten toezien hoe anderen hun ideaal verwezenlijken terwijl zijzelf naar de achtergrond bewegen.

Alle dromers kenmerken zich door het feit dat hun droom belangrijker is dan het ego. Het is hun niet te doen om rijkdom te vergaren of status te verkrijgen, zij worden niet gemotiveerd door extrinsieke zaken, maar halen juist de kracht uit hun innerlijke drijfveer. De kracht om de wereld mooier, beter, inzichtvoller en leuker te maken. De risico's die zij lopen zijn groot, zelfs tot aan het opofferen van hun eigen leven, maar de drijfveer is zo groot dat het voor hen geen reden is te stoppen met het najagen van hun droom. Daarvoor is de mogelijke beloning te groot, namelijk de realisatie van die droom en de verandering die daarmee in gang wordt gezet.

Veel levens verlopen via de weg die door de omgeving is neergelegd. De zekerheid die dit met zich meebrengt

is comfortabel. We kijken de tv-programma's die voor ons gemaakt worden en zoeken de vrijheid in de jaarlijkse vakantie. Het werk of de opleiding die we doen overkomt ons eerder dan dat het een bewuste keus is. En we hebben de neiging te blijven doen wat we altijd al deden, want dan weten we in elk geval wat we krijgen. Je leven omgooien gaat niet zonder slag of stoot, zorgt voor onzekerheid en leidt tot pijnlijke confrontaties, dus waarom zou je dat doen? Maar als er iets is wat de geschiedenis aantoont, is dat het waarmaken van dromen mogelijk is. Je zult altijd tegenstand op je pad tegenkomen, of je droom nu op kleine of grote schaal voor verandering zorgt. Maar het mooie is dat dat niet erg is, velen zijn je al voorgegaan.

Natuurlijk zal een aantal van hen uiteindelijk niet slagen in het verwezenlijken van hun droom, maar zij hebben in elk geval wel de voldoening van het proberen. Zij zijn niet mislukt, want een droom najagen mislukt alleen als je niets doet. Al het andere levert de rijkdom van de ervaring op. Niet slagen is altijd beter dan niet proberen. Maar er is ook een grote groep die wel slaagt in het verwezenlijken van hun droom. En zij hebben de wereld gemaakt tot wat hij nu is. Het zijn de helden, velen voor de massa onbekend, die doorgingen waar anderen stopten. Aan hen danken wij het verleden, het heden en ook onze toekomst.

DEEL 1

Dromen als Lucianus

Droom geen kleine dromen,
want zij hebben geen kracht.

Wat je ook kunt of droomt te
kunnen, begin ermee.
Onverschrokkenheid heeft genie,
kracht en magie in zich.
Begin nu.

Johann Wolfgang von Goethe

Doe wat jij voelt en bescherm je tegen de ratio van anderen

Lucianus staat voor een van de belangrijkste keuzes in zijn leven. Na maanden de beslissing voor zich uit te hebben geschoven, kan hij geen kant meer op. Deze dag zal de rest van zijn leven bepalen. Gaat hij doen wat hij zelf wil en voelt en daarmee zijn omgeving teleurstellen? Of zal hij zijn ratio en de raad van zijn omgeving en vooral zijn ouders volgen?

Hij staart voor zich uit, ziet mensen voorbijkomen, rennen, druk met hun dagelijkse bezigheden. Hebben zij allemaal bewust een keuze voor hun leven gemaakt, of is het hun overkomen? Zijn zij gelukkig? Het is voor Lucianus niet helder hoe hij zijn gevoel tegenover zijn ratio moet afwegen. Het lijkt onmogelijk een beslissing te nemen, maar vandaag moet hij. Hij valt langzaam in slaap en een droom neemt zijn gedachten over.

Er zijn niet veel feiten over Lucianus bekend. Geboren in Samosata in wat toen Syrië en nu Turkije is, leeft hij van ongeveer 120 tot in elk geval 180 na Christus. En hij zal een grote invloed hebben op schrijvers en filosofen na hem. Een van zijn werken heet *De droom*. Het verhaal beschrijft zijn droom, die zo helder is dat deze hem de kracht geeft uiteindelijk de keuze te maken.

'Twee aantrekkelijke vrouwen strijden om me en pakken allebei een hand van me vast. De een is een kunstenares en zit onder het gips, de ander heeft een beeldschoon gezicht en heeft prachtige kleding. Beiden richten zich tot me. "Ik ben de beeldhouwkunst. De kunst die in je bloed zit en waar je veel talent voor hebt. Je vader en ooms zijn er goed in en verdienen er veel geld mee. Met jouw talent kun je een van de grootste beeldhouwers in de geschiedenis worden net als Phidias, de allergrootste beeldhouwer ooit. Hij wordt tot op de dag van vandaag zelfs door de Goden aanbeden. En trek je niets aan van het gips op me, dat hoort bij het creëren van een kunstwerk. Lucianus, jij wordt beroemd over de hele wereld en je hele familie met jou. Elke dag zul jij je verder ontwikkelen en zal de precisie in je handen steeds groter worden." Ze zet alles op alles om me te overtuigen voor haar te kiezen, maar haar woorden vervagen langzaam.

De andere vrouw neemt het over. "Ik ben schrijfster. Je kent me, ook al hebben we nog geen kennis gemaakt. De redenen om beeldhouwer te worden heb je gehoord, maar besef dat je uiteindelijk niet meer zult zijn dan een handenarbeider en deze beperking zal alles in je leven bepalen. Je zult fantastische werken creëren en geprezen worden, maar je toekomst ook alleen maar kunnen bouwen met je handen. Laat je door mij leiden en je beloning is de verbeeldingskracht van de grote

schrijvers. Je liefde voor alles wat mooi is kun je bevredigen en anderen laten voelen. Slechts weinig mensen worden onsterfelijk, maar jij zult er een van zijn. Maar natuurlijk kun je ervoor kiezen de beitel te hanteren, gebogen over je werk, met je ogen en gedachten naar de grond gericht in plaats van naar de hemel.”

Mijn gevoel spreekt direct tot me en hoe meer ik denk aan mijn dagen in de werkplaats van mijn vader, des te sterker wordt mijn gevoel voor schrijven. Diep vanbinnen wist ik natuurlijk allang wat ik wilde, want je gevoel bedriegt je nooit. Maar de angst om het mijn ouders te vertellen was te groot om dit gevoel toe te laten.

De beeldhouwster wordt kwaad en balt haar vuisten zoals mijn vader, maar ineens wordt ze stijf en verandert in marmer. Vreemd, maar zo zijn dromen, niet? De schrijfster kijkt me aan: “Voor de keuze die je hebt gemaakt beloon ik je, ga met mij mee en zie wat je gemist zou hebben.” Ze pakt de teugels van haar kar vast en we stijgen omhoog de hemel in, we zweven langs steden en landen en mensen van oost tot west. En alle mensen die ik zie prijzen mij om mijn keuze en geven mij hun zegen, het is erg mooi om te zien wat ik als schrijver voor ze beteken.

Maar dan is het zover, ik sta ineens voor mijn vader en familie. Het angstzweet breekt me uit, ik voel mijn lijf sidderen bij de gedachte hun te vertellen dat mijn keuze een andere is dan zij willen.'

Lucianus' droom geeft hem de duidelijkheid en de kracht waar hij naar op zoek is. Eindelijk kan en durft hij de keuze te maken. De keuze is voor Lucianus echter niet makkelijk, want op jonge leeftijd al weten wie je bent en wat je wilt is bijna onmogelijk. En als je het wel weet, moet je de moed hebben om keuzes te durven maken, zeker als het betekent dat je tegen de wens van je familie in gaat. Lucianus moet niet alleen zijn familie teleurstellen, maar breekt ook nog met de familietraditie. Zijn vader wil niets anders dan een gespreid bed voor zijn zoon achterlaten. Zijn beeldhouwbedrijf is gezond, heeft een goede naam en een sterke traditie. Aanlokkelijk als je op zoek bent naar zekerheden en stabiliteit. Maar Lucianus kiest ervoor een zekere toekomst weg te gooien, zijn droom is te overtuigend. Hij kiest voor een onzekere toekomst als schrijver en redenaar, ongeacht de mening en woede van zijn familie. Hij stort zich vol op het spreken in het openbaar, ook al heeft hij veel concurrentie met betere papieren. Hij doet er alles aan de beste te worden en reist van land naar land, van Griekenland tot aan Frankrijk toe.

Belangrijk voor een goede redenaar is dat hij zijn publiek kan bespelen met zijn woorden en kan meenemen in zijn verhaal. Het is een kunst die slechts weinigen gegeven is. Een van de bekendste redenaars uit de oudheid is Cicero, een voorbeeld voor Lucianus, maar niet de richting die hij volgt. Waar Cicero zijn welbespraaktheid gebruikt om standpunten bij geschillen van diverse kanten te belichten, richt Lucianus zich op amusement dat een veel groter publiek trekt. De bekende redenaars in Lucianus' tijd zijn min of meer te vergelijken met de popsterren van nu, en zoals wij ons nu verheugen op een concert, zo verheugde het publiek zich destijds op een optreden van een bekende redenaar. En net als bij optredens nu werden de optredens ook destijds steeds groter en bizarder om zo concurrenten te overtreffen. De kritiek op de steeds populairder wordende optredens was dan ook hetzelfde als in onze tijd. Critici vonden de optredens vermaak met weinig diepgang. Niet de inhoud, maar de vorm bepaalde steeds meer het succes. Het publiek mag op een gegeven moment zelfs de onderwerpen aandragen om de optredens nog toegankelijker te maken. Onderwerpen als kaalheid en haargroei en daarmee het *Loflied op de sterke haargroei* en *Lof der kaalheid* zijn het gevolg. Beide niet van Lucianus, maar wel sprekende voorbeelden uit die tijd.

Roem en geld leveren de optredens Lucianus zeker op, maar is dit uiteindelijk datgene waar hij voor gekozen had? Is het de essentie van de droom? Dat is een vraag die Lucianus kwelt. 'Wil ik me tot aan mijn dood hiermee bezighouden? Of neem ik afstand van de roem en het geld en ga ik mijn droom opnieuw volgen?' Voor hem wordt het weer helder en hij besluit op zijn veertigste het redenaarschap af te zweren. Hij kiest opnieuw voor onzekerheid in plaats van voor het behouden van zijn beroemdheid en status. Hij heeft zo genoeg van het redenaarschap dat hij het zelfs 'een opgedirkte prostituee' noemt en stort zich volledig op het bestuderen van filosofie en het schrijven van literatuur. En zoals de schrijfster in zijn droom al voorspelde, gaat het hem goed af. Uiteindelijk schrijft Lucianus veel en lukt het hem ook hierin tot grote hoogten te stijgen. Zijn droom is wederom zijn drijfveer, maar of het uiteindelijk tijdloos is? Zei ze niet dat zij ervoor zou zorgen dat Lucianus onsterfelijk wordt?

Maar vrijwel alle geschriften uit de oudheid raken in de vergetelheid. In de vroege middeleeuwen is maar ruimte voor één geschrift, de Bijbel. In Europa kent niemand Lucianus nog, het lijkt erop dat de tijd hem heeft uitgewist. Schrijvers in het Midden-Oosten zijn echter wel geïnteresseerd in de oude literatuur en zo

worden veel Oudgriekse geschriften overgeschreven waardoor ze voor ons bewaard blijven. Ook Lucianus, want door deze overschrijvers zijn ongeveer tachtig werken van hem bewaard gebleven.

Tijdens de renaissance komt er weer veel aandacht voor de Oudgriekse literatuur. De oudheid en de grootse daden en verrichtingen uit die tijd worden verheerlijkt en de middeleeuwen snel vergeten. En zo wordt Lucianus 1.200 jaar later een van de populairste antieke schrijvers, zoals de schrijfster hem beloofde.

Lucianus is ook van grote invloed op iemand die 1.300 jaar later in Rotterdam werd geboren, Desiderius Erasmus. Lucianus was namelijk zijn favoriete schrijver en in zijn *Lof der Zotheid* is de satirische stijl van Lucianus te herkennen. Erasmus vertaalde zelfs een flink aantal werken van Lucianus, net als medehumanist en vriend Thomas More, aan wie Erasmus de *Lof der Zotheid* opdroeg. Waar een droom van een nog niet volwassen jongen in de tweede eeuw al niet toe kan leiden.

Lucianus heeft een rijk oeuvre achtergelaten, dat ook nu nog gelezen wordt. Geleerden discussiëren dan wel over de vraag of alle tachtig geschriften wel echt door Lucianus geschreven zijn, omdat niet exact te achterhalen is of alle geschriften ook daadwerkelijk van zijn hand zijn, maar zijn droom zorgde ervoor dat hij ook nu nog wordt gelezen. De schrijfster hield woord, ook al was haar belofte groot.

Er is geen beeltenis van Lucianus overgeleverd uit de 2e eeuw dus dit portret berust op de fantasie van de maker uit de 17e eeuw. In de 16e eeuw werd Lucianus als schrijver herontdekt en werd hij een voorbeeld voor vele schrijvers en filosofen.

De droom van Lucianus is niet zomaar een droom. Lucianus was continu bezig met het maken van een keuze waar zijn ratio geen raad mee wist. Welke keuze moet je in hemelsnaam maken voor je toekomst? Al op jonge leeftijd worden we gedwongen een keuze te maken die de rest van ons leven mede bepaalt. En zoals uit het bovenstaande verhaal blijkt is de keuze 1.800 jaar geleden net zo moeilijk te maken als nu. Gelukkig voor Lucianus schiet zijn droom hem op tijd te hulp.

Wat zet mensen aan om hun leven om te gooien? Waarom jagen mensen iets na wat hun rustige leven overhoop zal gooien? Wanneer zijn mensen bereid zich op te offeren? Een ideaal drijft mensen naar een hoger doel. Het zorgt ervoor dat niet het ego, maar het ideaal vooropstaat. Hierdoor kunnen mensen hun ego opzijzetten en alle kracht richten op het bereiken van het hogere doel. Belangrijk is dat het doel zo helder is, dat het voldoende sturing geeft aan het leven van degene die zich hier vol overgave op richt. Vaak is er één bepaald moment in het leven van vernieuwers aan te wijzen dat hiervoor zorgt. Het is het moment dat zorgt voor het cruciale inzicht en de kracht om zeker te weten waar je leven om draait.

Opvallend is dat mensen dit inzicht verwoorden in een droom. In onze taal gebruiken we het woord 'droom' vaak om aan te geven wat we willen in de toekomst en

waar ons verlangen naar uitgaat. Alleen is voor velen hun droom niet helder of kan deze slechts vaag onder woorden worden gebracht. Dit geldt echter niet voor degenen die een duidelijke keuze maken in hun leven. Een droom kan ook zorgen voor nieuwe inzichten die levens veranderen, net als de droom van Lucianus hem de kracht geeft zelfstandig een keuze te maken.

De kracht van een droom op individueel niveau is groot en heeft daarnaast ook het vermogen anderen te beïnvloeden en grote veranderingen in gang te zetten. In onze rationele westerse maatschappij heerst de ratio echter over de droom. Dromen worden gezien als niet logisch of verre van realistisch. Niet voor niets heeft de uitspraak 'het is een dromer' een negatief stempel. Maar als we kijken naar de geschiedenis, dan is vooruitgang juist gebaseerd op het vermogen om realisme te durven laten varen. Bij vooruitgang hoort experimenteren en wegen inslaan die nog niet begaan zijn. De status-quo uitdagen en onderzoeken hoe het anders kan. De dominante logica niet voor waar aannemen, maar juist het tegenovergestelde onderzoeken. Zo is er een continue spanning aanwezig, de spanning tussen de hang naar realisme en zekerheid en de wil om verder te komen en te vernieuwen.

De behoefte aan zekerheid en rationaliteit heeft een grote invloed. De mens is van nature geneigd om risico's te vermijden. Waarom zou je het jezelf moeilijk maken als je ook voor de gemakkelijke keuze kunt gaan? De weg waarvan je bijna zeker weet dat die leidt naar een stabiele en zekere toekomst. Ontdaan van gevaar en van grote hobbels op je pad. Het najagen van een droom kan tenslotte ook fout aflopen. Maar als mensen altijd de bestaande denkkaders trouw waren gebleven, dan zou veel inspiratie en vernieuwing verloren zijn gegaan.

Uitvinders in de 19e eeuw zouden niet al hun energie hebben gestoken in het ontdekken van een manier om te kunnen vliegen. En de democratie zou rond 500 voor Christus niet ontstaan zijn in Athene. De kracht van de mens is om kaders op te rekken en muren te doorbreken.

Hoe mooi is het om te dromen dat je op de aarde neer kunt kijken en een volledig nieuw perspectief krijgt op de plek waar je normaal gesproken rondloopt? Of hoe mooi is het om te dromen dat mensen niet meer ziek zijn en gelukkig en zonder pijn leven? Betekenisloos, of de start van de ontdekking van de ruimtevaart en geneeskunde?